

Ioan Mărginean, Ana Bălașa
(coordonatori)

Calitatea vieții în România,
București, Editura Expert, 2002,
(393 pagini)

Volumul de față întocmit în termenii unei *diagnoze a calității vieții* populației din România pornește de la premisa că fiecare dintre noi în calitatea de actori sociali avem propria experiență de viață, care însă ar rămâne necunoscută celorlalți semeni în absența unei cercetări științifice adecvate.

Paradigma calității vieții se constituie prin evaluarea stărilor de fapt (acțiuni, evenimente) ce afectează într-un fel sau altul una sau mai multe persoane, eventual grupuri și categorii sociale, până la întreaga populație a unei țări, și nu numai, de către populația respectivă. Urmând acest demers ne apare limpede cum calitatea vieții nu poate fi înțeleasă fără contribuția sociologiei, după cum nici aceasta din urmă nu reprezintă o entitate suficientă pentru constituirea noii paradigme de cercetare enunțată deja, una de tip social.

Sursele de date utilizate în analizele pe parcursul celor 7 capitole ale lucrării, se originează în 10 anchete sociologice naționale privind diagnoza calității vieții în România, la care se adaugă și alte date extrase din diferite documente de natură statistică.

Trei decenii de studii pe tema calității vieții în România

Considerarea unei analize din perspectiva relației dintre contextul social și tematica calității vieții oferă atât posibilitatea unei cuprinderi mai bune a profilului analizei calității vieții, precum

și perspectiva asupra profilurilor societăților însele.

Pe fondul prezentării succesiunilor celor trei mari etape ale evoluției social-economice a lumii capitaliste occidentale, descrise de prof. C. Zamfir în studiul introductiv al volumului (etapa efortului de reconstrucție economică și social-politică de după terminarea războiului mondial, etapa boom-ului economic din anii '60-'70 și etapa noului stres economic din anii '80-'90), atenția ne este îndreptată către câmpul autohton al cercetărilor în domeniul calității vieții.

În România anilor '70-'80 tema calității vieții oferea o cale de a pune în discuție performanțele regimului comunist din punctul de vedere al criteriului ultim – bunăstarea umană – acceptat atât de aparatul de aparatul ideologiei comuniste, cât și de populația care se percepea tot mai mult ca fiind sacrificată de politica regimului comunist.

Ideea postdecembristă a metamorfozei populației într-o entitate activă, în proiectarea propriei schimbări, a generat constituirea unui program călăuzit de ideea de calitate a vieții, concretizată în înființarea *Institutului de Cercetare a Calității Vieții* în cadrul Academiei Române. Noul institut a adoptat încă de la început trei perspective distincte de cercetare: *bunăstarea subiectivă*, *resursele economice și politica socială* (la care ulterior s-au adăugat și alți indicatori ai calității vieții precum starea de sănătate, mediul de muncă, patologia socială etc.)

Analiza variației calității vieții percepute

„Natura fundamnetală a conținutului conceptului de calitate a vieții este sociologică.”(p.337) Variația

calității vieții percepute (și a criteriilor de evaluare) nu este complet *aleatorie*, ci *sistematică* – poziția individului în spațiul social și multiplele apartenențe la grupuri sociale privesc ca sursa reprezentărilor sociale și a normelor cu care este evaluată bunăstarea, constituind sursa care „ordonează” evaluările acestuia.

Descrierea și explicarea diferitelor tipuri de variație a calității vieții impune o perspectivă, o strategie de cercetare și un instrumentar sociologic. Cele 21 de dimensiuni utilizate în acest sens de diagnozele de calitate a vieții în vederea determinării *valorii pentru om a vieții sale* sunt într-un fel sinteza multiplilor cercetări și anchete de teren efectuate în spațiul calității vieții (un exemplu în acest sens îl constituie lucrarea prof. C. Zamfir – *Indicatori și surse de variație a calității vieții* (1984) – unde sunt introduse elemente privind structura standard a teoriei cauzale – teoria abstractă, teoria contextuală concretă și teoria pragmatică – cu o relevanță deosebită pentru înțelegerea logicii construcției paradigmei calității vieții).

Oferind drept exemplu lucrarea lui M. I. Weiss, *The Clustering of America* (1991), în care sunt identificate 40 de stiluri de viață din America pornind de la analiza pe baza codurilor poștale a datelor de recensământ, prof. I. Mărginean își propune – continuând demersul inițiat în lucrarea *Tineretul deceniului unu* (1996) – să redea profilurile diagnozei calității vieții percepute la nivelul populației globale (identifică 7 clase ierarhizate de calitate a vieții percepute: *Privilegiile, Relațiile umane de suport, Succesul profesional, Timpul liber, Patologia socială, Supraviețuirea și Presiunea fiscală*), precum și pe anumite subpopulații (grupuri specifice constituite pe criterii de sex, vârstă, mediu rezidențial, pregătire școlară și statut ocupațional, uzând de trei categorii de analiză a distanței sociale – *concordanța,*

alternanța și opoziția – ceea ce ne determină să conchidem că există mai multe surse de variație sistematică a calității vieții percepute).

Analizei diagnozei globale și pe categorii de populație propusă în capitolul 2 al lucrării îi succed alte șase capitole care se constituie în tot atâtea dezbateri în care se oferă evaluări, interpretări și explicații pe marginea unor domenii de maxim interes pentru o abordare din perspectiva variației calității vieții percepute.

Dezbaterea cu privire la pattern-ul familiei românești contemporane (R. Popescu) în contextul noilor provocări ale lumii occidentale, precum și situația copiilor în perioada postrevoluționară și-a propus evaluarea unor indicatori demografici și ai calității vieții de familie, în scopul identificării modelului dominant, alături de valorile, mentalitățile, atitudinile și comportamentele care îl susțin.

Datele cu privire la domeniul reprezentat de calitatea vieții de muncă se pare că susțin ipoteza conform căreia aceasta le-a oferit celor mai mulți oameni doar o slujbă pe termen incert și o sursă de venit nesatisfăcătoare: „în mod constant, în fiecare an, satisfacția față de profesie a fost mai înaltă decât satisfacția față de locul de muncă” (A. Bălașa p.198).

Substanța abordării problematicei privind structurile agrare și calitatea vieții în mediul rural înainte și după momentul decembrie '89, pornește de la premise că „timp de secole și chiar milenii, satul a rămas sat, iar orașul oraș” (Gh. Socol p.200), dezbătând problema modului de viață preponderent patriarhal al populației de la sate în perioada regimului comunist și continuând în nota moștenirilor de ordin cultural-subiectiv la care s-a adăugat politica de gestiune funciară ineficientă a autorităților guvernamentale postdecembriste.

Pornind de la premisa conform căreia standardul economic reprezintă baza materială a vieții cotidiene, capitolul dedicat acestui domeniu al calității vieții își propune raportarea costului vieții la nevoile de consum ale populației, cu delimitarea unor niveluri (praguri) de satisfacere ale acestora, precum și problema costurilor sociale în perioada de tranziție urmând *metoda normativă* (adoptată de ICCV) care „permite o mai bună abordare a nevoilor unei persoane pentru că ia în considerare modelele de consum existente în societate, dar cuantumul nu depind de nivelurile de consum înregistrate la un moment dat, ci de ceea ce se consideră, în baza unor studii speciale, că este necesar” (A Mihăilescu p.265)

Tema privind timpul liber și calitatea vieții devine un segment important al variației calității percepute a vieții: circulația ideilor și a normelor specifice vieții moderne, sprijinită de mijloacele de comunicare în masă, face ca această perspectivă să fie adoptată de tot mai mulți indivizi. Interesant de relevat mi se pare în acest context, situarea *frecventării bisericii* în cadrul domeniului reprezentând preocupările de timp liber, întrucât acest tip de definire a situației poate naște interpretări nedorite. Este vorba despre faptul că indivizii profund religioși și practicanți nu vor înțelege funcționarea bisericii doar ca pe o acțiune benevolă desfășurată în timpul rămas disponibil după îndeplinirea îndatoririlor socio-profesionale și familiale, ci tot ca pe o obligație, îndatorire a ființei umane, situându-se deasupra vieții imediate, materiale.

Concluzii

Dacă ar fi să facem o apreciere globală cu privire la evoluția indicatorilor de calitate a vieții pe parcursul ultimului deceniu al secolului trecut, aceasta ar fi

următoarea: „calitatea vieții populației în România este percepută a fi în cel mai bun caz una modestă, cu puține elemente de suport și cu multe zone critice”(p.81) Schimbările înregistrate la nivelul calității percepute a vieții cunosc preponderent o semnificație negativă, reflectând în principal insatisfacțiile resimțite de populație cu privire la condițiile materiale de existență.

Pe de altă parte, contextul socio-politic contemporan al formulărilor în termenii, relativ abstracti, ai cercetărilor de calitate a vieții, reprezintă un impediment în calea receptării și a sporirii eficienței practice a demersului propus de acest nou model, cu un rol, se pare, marginal sau poate doar întâmplător în discursul politic practic autohton.

Marius Strâmbeanu,
Asistent Cercetător ICCV

**Tony Atkinson, Bea Cantillon,
Eric Marlier și Brian Nolan,**
*Indicatori sociali. Uniunea Europeană și
incluziunea socială*
Oxford University Press, 2002

La summit-ul de la Nisa din decembrie 2000 statele Uniunii Europene au luat o decizie care solicită fiecărei țări membre alcătuirea și implementarea unui Plan Național de Promovare a Incluziunii Sociale. Evaluarea progreselor realizate în această direcție impune existența unor indicatori cantitativi comparabili.

Volumul pe care îl prezint vine în întâmpinarea acestei nevoi, propunând un set restrâns de indicatori ai incluziunii sociale. Aceștia vor constitui, după părerea autorilor „un instrument important în evaluarea nivelului de dezvoltare al unei țări, precum și impactul politicilor sociale.”(pag. 1) În același